

CASUSLARDAN KORUNMA

*Kara, Deniz, Hava Kuvvetlerine Mensup
Küçük Zabitan ve Efrada Mahsustur*

Yazan
Harbiye Mektebi Tabiye Muallimlerinden
Binbaşı Sami

Hazırlayan
Serhat Aslaner

CASUSLARDAN KORUNMA

*Kara, Deniz, Hava Kuvvetlerine Mensup
Küçük Zabitan ve Efrada Mahsustur*

Yazan

Harbiye Mektebi Tabiye Muallimlerinden

Binbaşı

Sami

2025
Ankara

CASUSLARDAN KORUNMA

*Kara, Deniz, Hava Kuvvetlerine Mensup
Küçük Zabitan ve Efrada Mahsustur*

Yazan

Harbiye Mektebi Tabiye Muallimlerinden

Binbaşı

Sami

Halk Matbaası

1928

Takdim

Casuslardan Korunma başlıklı metin, ileride detaylandırılacağı üzere Erken Cumhuriyet Dönemi'nde (1928), her anlamda genişleyen istihbarat faaliyetleri konusunda ordunun ve ordu üzerinden geniş halk kitlelerinin bilinçlendirilmesi amacıyla yazılmış bir kitapçıktır. Yabancı ülke servislerinin girişeceği açık/örtülü operasyonları etkisiz hâle getirmek için kamuoyunda casusların niyetleri ve davranış biçimleri hakkında farkındalık oluşturmak amacıyla oldukça sade bir dille yazılmış; metnin içeriği ve üslubu göz önünde bulundurulduğunda, olabildiğince geniş bir hedef kitleye ulaşmayı hedeflemiştir. Kitapçık, bu yönüyle istihbarat ve karşı istihbarat faaliyetleri hakkında halka bilgi aşılayarak toplumun direncini artırmayı, kritik/gizli bilgilerin bilinçsizce yayılmasını engellemeyi hedefleyen bir iletişim kampanyası olarak nitelendirilebilir.

Kitle iletişim aygıtlarının henüz yaygınlaşmadığı bir dönemde gazete, kitapçık, broşür vb. yayınlar, bilginin kamusallaşması ve yaygınlaşması için en önemli araçlar olmuştur. İstihbarat gibi kritik bir konuda, ülkenin en ücra köşesindeki halkı dahi uyarmak, bilgilendirmek ve bilinçlendirmek için hazırlanan *Casuslardan Korunma*; dönemin koşullarına uygun, içeriği ve üslubu ile özgün bir nitelik taşımaktadır. Günümüzden geriye dönüp bakıldığında dönemin tehdit algılarını, devletin istihbarata ve casusluk faaliyetlerine yaklaşımını ve devletin buna karşı ilgili personelini ve halkı bilinçlendirmek için kullandığı yöntemleri anlamamızı sağlaması açısından da önemlidir.

Prof. Dr. Talha Köse
Millî İstihbarat Akademisi Başkanı

Genç Cumhuriyet Halkı Uyarıyor: Casuslardan Korunun!

Bağlama Dair

İşte hayat-ı adiyemizde bu kadar zararlara sebep olan boşboğazlığın vatan ve milletin menafine, mevcudiyetine taalluk eden meselelerde tevliğ edebileceği zararların ehemmiyetini takdir etmek müşkil değildir. Bu cihetle gerek askerlerimiz gerek ahalimiz üzerine pek büyük bir vazife-i vataniye terettüp ediyor: Bu vazife de herkesin gerek tesadüfen gerek vazife hasebiyle vakıf olduğu esrâr-ı askeriyeyi hatta kardeşimize bile söylemekten sakınmaktır.

Askerleri ve halkı, ordu ve güvenliği ilgilendiren meselelere dair ketum davranmaları konusunda uyarın ve bunun vatani bir vazife olduğunu belirten yukarıdaki alıntı, Osmanlı “hükümet-i askeriyeye”sinin telkini ile Ekim 1917’de *Vakit* gazetesinde yayımlanmıştı.¹ I. Dünya Savaşı’nın tüm şiddetiyle devam ettiği bir süreçte, kamuoyunu istihbari bilginin önemi ve gizliliği noktasında aydınlatmak ve bunun için günlük bir gazeteyi vasıta kılmak elbette tesadüf değildi. Zira I. Dünya Savaşı; askerî, toplumsal, siyasi hemen her alanda olduğu gibi istihbarat alanında da ciddi dönüşümlerin yaşandığı bir zaman dilimine tekabül etmekteydi. İstihbarat servislerinin kurumsallaşması, istihbarat sektörünün genişlemesi ve karar alma süreçlerinde stratejik ve sistematik bir rol oynamaya başlaması büyük ölçüde bu savaş sırasında ve sonrasında gerçekleşmiş, istihbarat “bir ilim ve fen hâline gelmişti.”² Bir uç beyliği olarak kurulduğu andan itibaren istihbarat toplamaya önem veren Osmanlılar açısından

1 Metnin tamamı için bk. Ek 1.

2 MAH bünyesinde eğitim amaçlı yayımlanan ilk kitap şu cümle ile başlar: “Büyük harpten sonra istihbarat yeni bir şekil almış, çok ince bir sanat, bir ilim ve fen haline gelmiştir.” Bk. *Birinci Kitap: Ecnebler İstihbarat Memuriyetini ve Memurlarını Nasıl Telakki Ederler*, Ankara: 1928, s. 1.

da bu böyle olmuş,³ 19. yüzyıl başlarından itibaren merkezîleşme sürecine giren Osmanlı askerî istihbaratı, I. Dünya Savaşı ile birlikte kurumsal ve eylemsel açıdan büyük bir kapasite artışı göstermiş ve âdeta modern bir “servis”e dönüşmüştü. Erkân-ı Harbiye II. İstihbarat ve Matbuat Şubesi (daha yaygın kullanılan hâliyle II. Şube) mahrem faaliyetlerinin yanı sıra bir yandan yabancı ülkeleri takip etmeye ve istihbarat üretmeye, bir yandan ülkedeki casusluk faaliyetlerini engellemeye ve bir yandan da toplumu bilgilendirmeye/yönlendirmeye çalışıyordu.⁴

Osmanlı bağlamında Yeni Osmanlılardan itibaren ortaya çıkan, siyasal ve toplumsal açıdan giderek önem ve alan kazanan efkâr-ı umumiye/kamuoyu⁵ artık askerî alanın dışına taşarak ticari, iktisadi, kültürel, siyasal vb. boyutlar kazanan modern istihbarat ve istihbarata karşı koyma (İKK) açısından oldukça merkezî bir kavram hâline gelecektir. İstihbarat faaliyetleri ve casuslukla mücadele yalnızca ilgili kişi veya birimlerin değil, aynı zamanda bütün kamuoyunun yazılı, görsel ve işitsel araçlarla bilinçlen(diril)mesini ve dolayısıyla mücadele etmesini gerektiren bir durum arz etmeye başlayacak; I. Dünya Savaşı’yla ivmelenen bu yaklaşım, hız kesmeden Millî Mücadele ve Cumhuriyet dönemlerinde de devam edecektir. 23 Nisan 1920 tarihinde Ankara’da açılan ve Millî Mücadeleyi yürüten Büyük Millet Meclisinin mayıs ayından itibaren bu konuları görüşmeye başlaması ve ilk

3 Erken dönem Osmanlı istihbarat faaliyet, gündem ve yöntemleri hakkında bk. *Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı’da İstihbarat*, İstanbul: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2017; Ionna Iordanou, *Venedik Gizli Servisi*, İstanbul: Kronik Kitap, 2019; Emrah Safa Gürkan, *Sultanın Casusları*, İstanbul: Kronik Kitap, 2020; Neil Malcolm, *İmparatorluğun Ajanları*, İstanbul: Kronik Kitap, 2024; Gabor Agostone, *Avrupa’nın Fethi Osmanlı Cihana Nasıl Hükmetti?*, İstanbul: Kronik Kitap, 2025 (özellikle ss. 359-392).

4 Osmanlı istihbaratının I. Dünya Savaşı’nda yaşadığı kurumsal gelişim ve faaliyetleri için bk. Somer Alp Şimşeker, *Birinci Dünya Savaşında Osmanlı İstihbaratı İkinci Şube Tarihi*, İstanbul: Kronik Kitap, 2022; Mustafa Yeni, *Birinci Dünya Savaşında Başkumandanlık Vekâleti ve Harbiye Nezareti’nin II. Şube (İstihbarat) Faaliyetleri*, İstanbul Üniversitesi SBE Doktora Tezi, 2022.

5 Bu konuda özellikle bk. Şerif Mardin, *Yeni Osmanlı Düşüncesinin Doğuşu*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2004, ss. 281-314.

icraatlarından biri olarak Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesini kurması (7 Ekim 1920) bununla irtibatlıdır.⁶

I. Dünya Savaşı'nda Alman askerî istihbaratının önemi kurmaylarından olan ve Cumhuriyet Türkiye'sinin istihbarat servisi Millî Emniyet Hizmetinin (MAH) kuruluş sürecinde danışmanlık hizmeti veren Walter Nicolai'nin *Gizli Kuvvetler* adlı eserini Türkçeye tercüme eden Kaymakam Bursalı Mehmet Nihad'ın "Mütercimim Mukaddimesi"nde kurduğu şu cümlelere kulak verelim:

Casus ve casusluk şüphesiz insanlarla beraber dünyaya gelmiştir. Ecdadımızın, "kaleyi içinden feth etmek" tabiriyle pek güzel ifade ettikleri casusluk ve propaganda şüphesiz kadımden beri mevcut bulunmuştur. *Fakat bunların birden bire ehemmiyet-i fevkalade kesb ettiği devir elbet harb-i umumidir ve bunu takip eden ve eylevm içinde yaşadığımız ve yaşayacağımız senelerdir.*⁷ [vurgular benim]

Mehmed Nihad'ın "eylevm içinde yaşadığımız" ifadeleriyle kastettiği 1925 yılı, konumuz açısından bir başka dönüm noktasına tekabül edecektir. Her ne kadar Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi faaliyetlerini sürdürse de -artık lağvedilmiş bulunan- II. Şube tecrübesi kurucu kadronun hafızalarında tazedir. Genç Cumhuriyet 1925 yılında, tıpkı II. Şube gibi kapsamlı ve sistematik istihbarat faaliyetlerini yürütecek bir istihbarat servisi kurma ihtiyacını hissetmeye⁸ ve bu doğrultuda harekete geçmeye karar verecektir.

⁶ Anadolu Ajansının, daha Büyük Millet Meclisi açılmadan 6 Nisan 1920 tarihinde kurulduğunu ve Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi kurulduktan sonra bu kuruma bağlandığını da ayrıca belirtmek yerinde olur.

⁷ Walter Nicolai, *Gizli Kuvvetler*, Mehmed Nihad (çev.), İstanbul: Matbaa-i Askeriye, 1341, s. 1. Mehmed Nihad Walter Nicolai'nin *İstihbarat Hizmeti Matbuat ve Efkâr-ı Umumiye* (İstanbul: Matbaa-i Askeriye, 1341) adlı eserini de tercüme etmiş, benzer düşüncelere bu esere yazdığı mukaddimede de yer vermiştir.

⁸ Millî İstihbarat Teşkilâtı (MİT) Arşivi'nde yer alan ve 5. Ordu Kumandanı Vekilinden Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetine 20 Aralık 1924 tarihinde yazılan şu tespit, bu bağlamda hatırlanmayı hak ediyor: "İstihbarat ve mukabil tedabir hususunun gerek orduca ve gerekse cihet-i mülkiyece matlub veçhiyle cereyan edemediği ..." Aktaran Polat Safi, *Millî İstihbarat Teşkilatı 1826-2023*, İstanbul: Kronik, 2023, s. 127.

Cumhuriyet'in Walter Nicolai'den danışmanlık hizmeti alması ve Millî Emniyet Hizmeti (MAH) Riyasetinin faaliyete geçmesiyle (1927) nihayete erecek hazırlık süreci bu yıl içerisinde başlayacaktır. Keza, daha ziyade askerî kesime hitap etmekle beraber, istihbarat alanında önemli metinlerin neşri açısından da 1925 yılı verimli bir yıl olacaktır⁹ ki konumuz bağlamında zikredilmeyi hak eden telif metinlerden biri olan ve Moskova ataşemiliterliği de yapan Rahmi Apak tarafından kaleme alınan "Zamanımızda Casusluk ve Buna Karşı Mücadele" başlıklı uzun makale de bu yıl içerisinde yayımlanacaktır.¹⁰ Rahmi Apak'ın söz konusu metinde vurguladığı ve teklif ettiği hususlardan biri de "gerek orduda gerekse de halk arasında bu babda lüzumu kadar propaganda, tenvir ve irşad keyfiyetlerine ehemmiyet vermek" olacaktır.¹¹ Nitekim 1927'de faaliyetlerine başlayan MAH bünyesinde yer alan şubelerden biri de C Propaganda Şubesidir. Gerek yurt dışında gerekse de yurt içinde propaganda ve karşı propaganda faaliyetleri bu şubenin uhdesindeydi.¹²

9 İstihbarat alanında yapılan tercüme metin örnekleri için bk. metin 16 numaralı dipnot.

10 Erkân-ı Harbiye Kaymakamı Hüseyin Rahmi [Apak], Zamanımızda Casusluk ve Buna Karşı Mücadele Yolları, *Mecmua-i Askeriye*, sy. 59, Kanunievvel 1341, ss. 65-124. Rahmi Apak'ın metin içerisinde bu metinde yer yer kitap olarak bahsetmesi metni ilk etapta kitap olarak yayımlamayı düşündüğünü hissettiriyor. Bu makalenin "Askerî Esrarın Muhafazası ve Casusluğa Karşı Mukabele Hususunda Nazar-ı Dikkate Alınacak Bazı Mevad" başlıklı kısmı için bk. Ek 3.

11 Bk. Erkân-ı Harbiye Kaymakamı Hüseyin Rahmi [Apak], Zamanımızda Casusluk ve Buna Karşı Mücadele, *Mecmua-i Askeriye*, sy. 59, ss. 65-124, s. 107. Benzer vurgular için ayrıca bk. agm, s. 120, 121: "Hazarda ve seferde orduyu, halkı ve herkesi casuslara karşı müteyakkız bulunmaları için daimî irşad ve tenvire devam eylemelidir. İctima mahallerine ve karargahlar ve vekaletler salonlarına ve meydanlara asılan muhtelif levhalar ve ilanlar arasında 'esrâr-ı askeriyenin fâş edilmemesine dikkat ediniz' düşman casusları sulh ve harp zamanında dahi etrafımızda vardır. tarzında levhalar asılmalıdır." (s. 120), "Mahalli ahaliden hiçbir kimseye nereden geldiğimiz, nereye gideceğimiz, ne kadar kalacağımız hakkında hiçbir şey söylenmemesi hususatının bütün efrad ve zabitanaya öğretilmesi." (s. 121).

12 Polat Safi, *Millî İstihbarat Teşkilatı 1826-2023*, İstanbul: Kronik Kitap, 2023, s. 146-147.

Dolayısıyla 20. yüzyılın ilk çeyreğini kuşatan bütün bu süreçte, toplumun istihbarat faaliyetlerine karşı bilinçlendirilmesi hükûmet(ler)in ve dolayısıyla istihbarat kurumlarının en önemli gündemlerinin başında gelmekteydi. Bu gündemlerin başlıca muhataplarını ise efrat, zabitler ve nihayet bütün toplum teşkil etmekteydi.

Harbiye Mektebi Tabiye muallimlerinden Binbaşı Sami Bey tarafından kaleme alınan ve 1928'de yayımlanan *Casuslardan Korunma*, genel olarak Cumhuriyet tarihinin, özel olarak da Türk istihbarat tarihinin tam da bu bağlamda yayımlanmış önemli ve özgün metinlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.¹³ Kitapçık, kapağında görüleceği üzere “kara, deniz ve hava kuvvetlerine mensup küçük zabıt ve efrada” hitaben ve bir cümle ile özetlersek “gizlilik, yanıtma, karşı eylem ve karşı propaganda” gibi prensipleri

13 Görebildiğim kadarıyla doğrudan istihbari meselelere dair ve yine doğrudan büyük kalabalıkları muhatap edinen müstakil matbu metinler yok denecek kadar azdır. Üslup ve içerik itibarıyla farklılıklar gösterse de muhatap kitle dikkate alındığında hatırlanabilecek bir başka metin yine bir dünya savaşı ertesinde, Millî Mücadele ve Erken Cumhuriyet Dönemi istihbaratının önemli isimlerinden Aziz Hüdayi Akdemir tarafından yazılan *Dünyada ve Bizde Casusluk* adlı kitaptır. Kitabın yayıncısı ve aynı zamanda eski bir asker olan Muallim Fuat Gücüyener’in metnin başına ve sonuna eklediği şu cümleler *Casuslardan Korunma*’yla örtüşen boyutlarını ve bu boyutların önemini korumaya devam ettiğini göstermesi açısından kayda değerdir: “Hakikati severim... Baştan sona kadar hakikat olan bu eseri, millet ve Ordu için çok faydalı bulduğumdan dolayı yayınlıyorum” (s. 2), “Takdirkar okuyucu; her satırı hakikat olan, aynı zamanda, bu sahada geniş bilgi ve salahiyet sahibi sayın Emekli Albay Aziz Hüdayi Akdemir tarafından yazılan bu eser, binnetice size dost olan yabancılara da (itimadı frenlemek) lazım geldiği inancını vermiş ise.. ne mutlu” (s. 192). Bk. Aziz Hüdayi Akdemir, *Dünyada ve Bizde Casusluk*, İstanbul: Muallim Fuat Gücüyener Yayınevi, 1949. Bu bağlamda zikredilebilecek ancak öncelikli hedef kitleleri daha ziyade kamu personeli ve hariciye mensupları olan iki önemli eser için bkz. *Ziya Selşik, Casusluk ve Casuslukla Mücadele, Ankara, 1953* (Polislere hitaben verilmiş konferanslardan hareketle hazırlanmıştır) ve *Aziz Yakın, İstihbarat Casusluk ve Casuslukla Mücadele, Ankara: Dışişleri Akademisi Yayınları, 1969*.

bünyesinde barındıran ve bütün toplumu hedef edinen istihbarata karşı koyma,¹⁴ kamuoyunu istihbarat/karşı istihbarat/ketumiyet gibi hususlarda bilinçlendirme amacıyla yazılmıştır.

Muhtevaya Dair

Bir istihbarata karşı koyma metni olarak değerlendirilebilecek Casuslardan Korunma, aşağıdaki başlıklar etrafında örülmüştür:

- Casuslar Nasıl Adamlardır ve Vazifeleri
- Boşboğazların Casuslara Hizmeti ve Vatana Zararları
- Boşboğaz ve Casuslarla Uğraşılması

Meramını olabildiğince sade ve kısa şekilde anlatan metnin muhtevası ilerleyen sayfalarda yer aldığı için burada birkaç hususun altını çizmekle yetineceğiz.

Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı tehditleri ve bunlara karşı alınacak tedbirleri merkeze alan Casuslardan Korunma'da en güçlü şekilde vurgulanan tehdit, tahmin edileceği üzere aleyhte casusluk faaliyetleridir. Yazar, bu vurguyu hissettirmek amacıyla istihbarat faaliyetlerinin salt askerî olmadığını; iktisadi, siyasi, kültürel konuları da

14 Millî İstihbarat Teşkilâtı istihbarata karşı koymayı ve bu bağlamda yaptıklarını şu şekilde ifade etmektedir: “Yabancı devlet, istihbarat servisi, kurum, kuruluş ve şahısların Türkiye'ye yönelik casusluk faaliyetlerinin tespiti ve engellenmesi çalışmalarını yürütmekteyiz. Bu çalışmalar kapsamında istihbarat toplayıcılarının erişebileceği bilgi ve kaynakları sınırlamak için güvenlik önlemleri almakta (gizlilik); istihbarat toplayıcılarına yanlış, eksik veya çelişkili bilgiler sunarak gerçeği anlamalarını veya doğru karar vermelerini engellemekte (yanıltma); istihbarat toplayıcılarının kimliğini, konumunu, niyetini, kaynaklarını, zaafalarını ve yöntemlerini tespit etmekte (karşı istihbarat), istihbarat toplayıcının faaliyetlerini engellemek veya bozmak için aktif veya pasif müdahalelerde bulunmakta (karşı eylem); istihbarat analistlerinin, karar vericilerin veya kamuoyunun algılarını, tutumlarını, inançlarını veya davranışlarını etkilemeye çalışan düşman propagandasını çürütmekte veya etkisiz hâle getirmekteyiz.” Bk. <https://www.mit.gov.tr/ne-yapiyoruz.html?active=2>

kapsadığını bilhassa belirtir ve örneklendirir. Yine yazarın tedbirler bağlamında yaptığı tavsiyeleri tek bir kavrama indireceksek o da “ketumluk”tur ki yazar ketumluğun karşısına gereğinden fazlasını konuşmak ve gereğinden fazlasını öğrenmeye çabalamak anlamında “boşboğazlığı” koyar ve boşboğazları casuslar kadar tehlikeli addeder: “Harb-i umumiye kayb etmekteliğimize boşboğazlığımızın da pek büyük zararı dokunmuştur.”

Yukarıdaki örnek cümlede de geçtiği üzere “Harb-i Umumi” aynı zamanda bu metnin/yazarın olgusal hafızasını oluşturmaktadır. Metnin daha ilk cümlesinin “Harb-i Umumi’de aldığımız acı tecrübeler göre” ifadeleriyle başlaması ve yazarın casusluk faaliyetleri bağlamında verdiği örneklerin I. Dünya Savaşı yıllarına ait olması, hiç kuşkusuz savaşın istihbarat tarihi açısından yaptığı paradigmatik etkinin izlerini barındırmaktadır. Bununla beraber Türkiye bağlamında bu meseleler açısından çok daha sıcak ve aynı derecede can yakıcı örneklerin yaşandığı Millî Mücadele’nin bir şekilde zikredilmemesi de ayrıca anlamlıdır. Bilindiği üzere Millî Mücadele Dönemi’nin önemli resmî istihbarat kurumlarından Askerî Polis Teşkilatı ve Tedkik Heyeti Amirliklerinin en önemli görevlerinden biri, tam da bu kitabın konu edindiği hususlardır.

Yazarın Millî Mücadele Dönemi’ni bu bağlamda hatırlamak istememesi, Osmanlı ile Cumhuriyet arasında kuracağı zıtlık ilişkisini güçlendirmek amacı da taşıyor olabilir. Metinde yer alan aşağıdaki diyalog tam da bu zıtlığın altını çizmektedir:

Türkiye Cumhuriyeti’mizin gerek memurları ve gerekse zabitlerimiz bizlere çok iyi öğüt verdiler. İyi kötü ne olduğunu söylediler. Memleket nedir, buna sahip olmak için ne yapmalı, nasıl çalışmalı, düşmanlara karşı nasıl sır saklamalı, esbabı nedir. İşte bunlar hakkında ve bizlerin anlayacağı bir dille pek güzel anlattılar. Artık

içimizde fena adam kalmadı.

Bununla birlikte yazar her ne kadar "Artık içimizde fena adam kalmadı." demiş olsa da 1928 yılı itibarıyla böyle bir metnin yazılmasına duyulan ihtiyaç, aynı zamanda Erken Cumhuriyet Dönemi'nin önemli gündem ve meselelerinden birinin yabancı servis veya odakların Türkiye'de yoğun istihbarat faaliyetleri içerisinde olduklarının bir işareti olarak da yorumlanmalıdır.

MAH'ın kurulmasından çok kısa bir süre sonra yayımlanan ve Türk toplumunu casusluk faaliyetleri konusunda bilgilendirmeyi ve teyakkuza geçirmeyi amaçlayan Casuslardan Korunma, Cumhuriyet Türkiye'sinin istihbarata karşı koymaya verdiği önemin yanı sıra bunun hangi yöntem ve üslupla yapıldığını göstermesi açısından da üzerinde durulmayı hak eden bir metin olarak öne çıkıyor.

Yöntem ve Üsluba Dair

Yazarı bir asker olan Casuslardan Korunma, Cumhuriyet'in ilk yıllarında yayımlanan istihbarat kitaplarından farklı olarak Matbaa-i Askeriyede veya başka bir resmî matbaada değil, Halk Matbaasında bastırılmıştı. Zira Matbaa-i Askeriyede yayımlanan kitapların muhatabı esas itibarıyla istihbarat uzmanlarıydı ve o kitapların geniş sirkülasyon seviyelerine ulaşması gibi bir hedef gözetilmemekteydi.¹⁵

15 MAH'ın kuruluş çalışmalarına paralel olarak tercüme edilen Walter Nicolai'nin *Gizli Kuvvetler ve Büyük Harpte İstihbarat Hizmeti, Matbuat ve Efkâr-ı Umumiye* kitapları Matbaa-i Askeriye tarafından yayımlanmıştı (1925). Keza S. Pake'nin Aziz Hüdayi Akdemir tarafından tercüme edilen *Harpte Fransız İstihbarat Şubesinin Dahili Faaliyeti* Evkaf-ı İslamiye Matbaasında basılmıştı. MAH'ın faaliyete geçmesinin ardından hizmet içi eğitim amacıyla neşredilen eserlerde de benzer bir usul takip edilmiş veya matbaa bilgileri hiç verilmemiştir. Örnek olarak bk. Müttehassıs Riter Bey, *İstihbarat Konferansları*, Kimyager Nuri Refet Bey (çev.) İstanbul/Yıldız: Harp Akademisi Matbaası, 1928; *Birinci Kitap: Ecnebler İstihbarat Memuriyetini ve Memurlarını Nasıl Telakki*

Bu çerçevede Halk Matbaası tercihinin, daha geniş bir hedef kitlesi ve daha etkili bir sonuç gözetilmesiyle alakalı taktiksel bir adım olduğu iddia edilebilir.

Bu risalede dikkat çeken bir başka husus, risalenin gayet ince bir kâğıda basılmış olmasıdır. Baskı maliyetlerini düşürmek için tercih edilen bu yöntemin başlıca amacının aynı zamanda -amacıyla örtüşür şekilde- metnin çok sayıda basılmasını sağlamak ve sirkülasyon düzeyini artırmak olduğunu hatırdan çıkarmamak gerekiyor. Metinlerin yoğun sirkülasyon düzeylerine erişmek için ince kâğıda basılması hem Jöntürklerin ve özellikle İttihat ve Terakki'nin yurt dışında yaptıkları neşriyatlarda hem de Millî Mücadele sırasında yayımlanan propaganda metinlerinde yoğun olarak karşımıza çıkan bir olgudur ki muhtemelen Casuslardan Korunma da -her ne kadar baskı adedini bilemesek de- Türk ordusundaki çok sayıda askere dağılacağı için bu şekilde basılmıştı.¹⁶

Metnin siyaseti açısından önemli noktalardan biri de kendine muhatap olarak "küçük zabıt ve efradı" seçmiş olmasıdır. Büyük ölçüde I. Dünya Savaşı'ndan sonra kurumsallaşan istihbarat olgusunun hemen hemen tamamıyla askerler tarafından yürütülüyor olması hesaba katıldığında, bu muhatap grubunun seçilmesi şaşırtıcı olmamakla beraber metnin bütün ordu kademelerine değil de sadece "küçük zabıt ve efradı" hitaben yazılmış olması, bizi başka bir noktaya götürmektedir. O da bu "küçük zabıt ve efrat" grubunun görevdeyken de terhis edildikten sonra da toplumla en yoğun temas kuran askerî kesimi teşkil ediyor olmasıdır. Dolayısıyla metin aslında

Ederler, Ankara: 1928.

¹⁶ İttihat ve Terakki başta olmak üzere Jöntürklerin bir propaganda taktiği olarak yurt içinde sirkülasyona girmelerini istedikleri metinleri ince kâğıda basmaları ve bu çerçevede geliştirdikleri diğer yöntemlere dair bk. Serhat Aslaner, Jöntürk Neşriyatının Üretim ve Dağıtım Süreçleri, *Toplumsal Tarih Akademi*, sy. 4, İstanbul, 2024, ss. 44-75, s. 48-49.

düşük rütbeli/rütbesiz askerler üzerinden bütün topluma ulaşmayı amaçlamaktadır ki

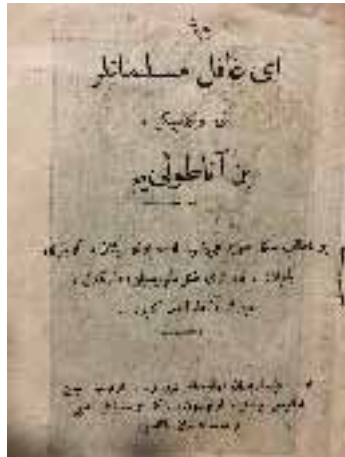
İşte uyumayan düşmana karşı da daima uyanık bulunmak lazımdır ki bu da bir bilgi ile olur. Arkadaşlar, bu bilgiyi de size Casuslardan Korunma namındaki kitap öğretecektir. Bunu iyi sakla ve her vakit oku, hatta askerliğini bitirip köyüne gittiğin vakit dahi beraber götür, köylü arkadaşlarına oku ve onlara anlat.

ifadesi de bu amaca açık olarak işaret etmektedir. Çarpan etkisi en yüksek iki grup olan asker ve ulema üzerinden topluma ulaşmak; fikirlerine kitlesel destek sağlamak için yayınlar yapan Jöntürklerin de sıklıkla başvurdukları taktiklerden biriydi.

Jöntürklerin velut kalemlerinden Tunalı Hilmi'nin "Asker kardaşlara bir armağandır." notuyla askerlere hitaben yazdığı Beşinci Hutbe'sinin kapağındaki not, konumuz açısından da dikkat çekicidir: "Yerimiz belli. Meccanen gönderilir. Bedel-i Himmet kabul olunur. Asker kardaşlar okuduktan sonra okuma bilen silah arkadaşlarına el altından vermeli ve okutmalıdır."

Keza Millî Mücadele Dönemi'nde muhtemelen Ankara hükümeti tarafından yayımlanan ve İstanbul halkını, İstanbul'daki

gayrimüslim tüccarları boykot etmeye çağıran Ey Gafil Müslümanlar Beni Dinleyiniz Ben Anadoluyum risalesi de benzer bir ikazda bulunarak hedef kitesini genişletmeyi amaçlar: "Bu risaleyi okuyan okumayana versin. Okumak bilen okumak bilmeyene okusun. Ta ki bu hakikatler hiçbir Müslümana nihan kalmasın."¹⁷

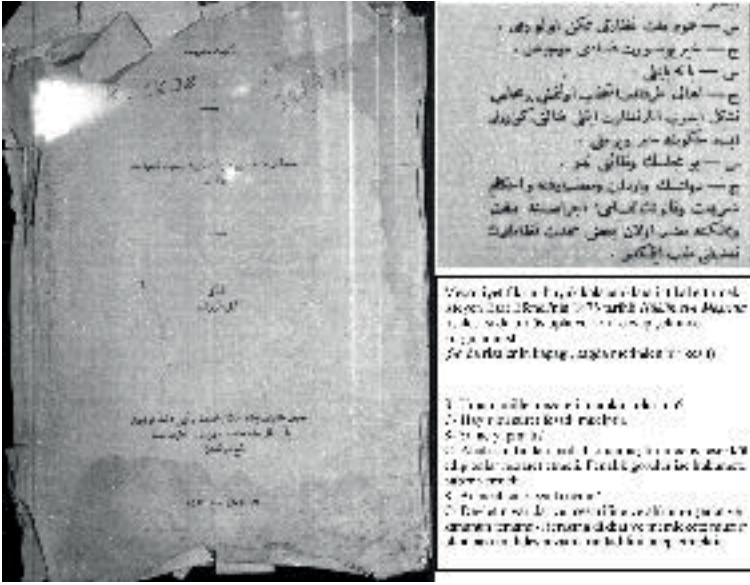
Yukarıdaki iki örnekte de görüldüğü üzere geniş toplumsal kesimlerle ilişki kurmayı başlıca amaç edinen bu tür metinler açısından okunmak kadar önemli olan bir başka husus da başkalarına da okutulmak veya anlatılmaktı. Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti tarafından 1920'de Antalya'da bastırılan İzmir'de Neler Oldu? risalesinin kapağında da benzer bir not dikkat çekmektedir: "Her Müslüman okusun. Okuyan okumayana versin ve herkes bunu birbirine anlatsın."

Herkes tarafından anlaşılabilme ve herkese anlatılabilme kaygısı, beraberinde üslup kaygısını getirecek ve bu tür metinlerin hemen hemen tamamı sade bir üslupla kaleme alınacaktır. Üslup açısından tercih edilen bir başka yöntem de Casuslardan Korunma'da da örneğini gördüğümüz, metni soru-cevap şeklinde kurgulamak olacaktır. Klasik dönemde daha ziyade eğitim amacıyla yazılmış dinî metinler üzerinden örneklerine rastladığımız bu inşa tekniği, Osmanlı siyasi modernleşmesinin ivme kazandığı 19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren modern siyasi fikirleri taşıyan metinlerde de tercih edilmeye başlanacak ve bu vadede metinler üreten Yeni Osmanlılar ve Jöntürklerin halka hitaben kaleme aldığı metinlerde yoğun olarak karşımıza çıkacaktır. Meşrutiyet hakkında yazılmış ilk risalelerden biri olan ve Tarık Zafer Tunaya tarafından ilk anayasa hukuku kitabı olarak nitelenen¹⁸ Esat Efendi'nin

17 Antalya: Anadolu Matbaası, 1336.

18 Bk. Tarık Zafer Tunaya, Osmanlı Anayasacılık Hareketi ve Hükümet-i Meşruta, *Boğaziçi Üniversitesi Dergisi Beşeri Bilimler*, sy. 6, 1978,

1876 tarihli Hükûmet-i Meşrûta risalesinin oldukça sade bir üslupla ve soru-cevap şeklinde kurgulanmış olması, tam da yeni/modern siyasi fikirlerin herkes tarafından anlaşılabilmesi ve anlatılabilmesi amacına matuftur.

Soru-cevap şeklinde telif tarzının fikren Yeni Osmanlıların varisi olan ve onlar gibi meşruti sistemi savunan, bu fikir etrafında kitleleri seferber etmeyi amaçlayan Jöntürkler tarafından da özellikle doğrudan halka hitap eden metinlerde de sürdürüldüğü görülmektedir. Jöntürklerin çok fazla tedavüle giren, çok farklı mekânlarda farklı tekniklerde çoğaltılan, tedavül düzeyi yüksek metinlerinden Hayyalelfelah ve Hareket risalelerinin sorulu cevaplı diyalog şeklinde kaleme alınmış olması da aynı zamanda bu amacın bir sonucudur.

ss. 227-237. Eserin müellifi Esat Efendi hakkında bk. Hamdi Özdiş, Yeni Osmanlılıktan İttihatçılığa Bir Portre: Esat Efendi (1842-1901), *Kebikeç*, sy. 26, 2008, ss. 7-35.

Hayyalefelah (solda) ve Hareket (sağda) risaleleri İttihat ve Terakki tarafından 1908 öncesinde yayımlanan politik metinler içerisinde soru-cevap şeklinde yazılmıştır. Belki de bu nedenle imparatorluk coğrafyasının hemen her bölgesinde tedavüle girebilmiş yasaklanan yayınlar arasında yer almıştır.

Netice itibarıyla geniş anlamıyla siyaset vadisinde kaleme alınan, istihbarat bağlamında halkın siyasal bilincini artırmayı amaçlayan *Casuslardan Korunma*'nın da kendini Yeni Osmanlı ve Jöntürk -ki II. Meşrutiyet ve Erken Cumhuriyet Dönemi'nin siyasal elitleri bu kesimler içerisinde çıkaracaktır- telif geleneğine eklenilebilir.

Elinizdeki Nüshaya Dair

1928 yılında Halk Matbaası tarafından -teknik özelliklerinden hareketle söylersek- çok sayıda basılan Binbaşı Sami Bey'in *Casuslardan Korunma* isimli bu risalesinin maalesef Türkiye kütüphanelerinde az sayıda nüshası bulunmaktadır. Elinizdeki metin, Erzurum Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege Bağış Koleksiyonu'ndan temin edilen nüshadan hareketle hazırlanmıştır. Bu münasebetle eserin nitelikli dijital kopyasını paylaşan kütüphane yetkililerine teşekkür ederim.

Transkripsiyonu yapılan metinde yer alan dipnotların tamamı metnin müellifi Binbaşı Sami Bey'e aittir.

Dr. Serhat Aslaner
Millî İstihbarat Akademisi / Ankara 2025

FİHRİST

Sahife

Mukaddime	7	
Birinci Kısım	9 - 11	<i>Casuslar Nasıl Adamlardır ve Vazifeleri</i>
İkinci Kısım	13 -16	<i>Boşboğazların Casuslara Hizmeti ve Vatana Zararları</i>
Üçüncü Kısım	17-19	<i>Boşboğaz ve Casuslarla Uğraşılması</i>

MUKADDİME

Silah arkadaşlarım

Elinizde bulunan *Casuslardan Korunma* isimindeki kitabın size bilhassa memleketimizin iyiliği cihetiyle ne gibi bir faidesi olacağı hakkında birkaç söyleyeceğim.

Bugün yer yüzünde bulunan bütün hükümetler kendi varlıklarını korumak ve icabında memleketlerine göz dikecek ve hücum edecek olan düşmanları vaktinden evvel maksat ve niyetlerini ancak bu casusluk vasıtasıyla öğrenebilirler. Memleketimizi icabında bir düşman akınından korumak için nasıl hepiniz sırasıyla askere gelerek talim ve terbiyeyi öğrenmeyi bir vatan borcu biliyorsanız aynı zamanda harbi kazanmakta en büyük hatta birinci derecede yardımcı olan casusluğa ait cevapları da yine bu suretle ve daha büyük bir dikkatle öğrenip bilmeniz yine vatanî bir borcunuzdur.

İşte bu borcu ödemek için bu vatanı yani Türkiye Cumhuriyeti'nin şanlı bayrağı altında yaşayan her Türk dostunu, düşmanını ancak bu dersi bilmekle öğrenir.

Meşhur sözdür, su uyur düşman uyumaz derler. İşte uyumayan düşmana karşı da daima uyanık bulunmak lazımdır ki bu da bir bilgi ile olur.

Arkadaşlar, bu bilgiyi de size *Casuslardan Korunma* [4] namındaki kitap öğretecektir. Bunu iyi sakla ve her vakit oku, hatta askerliğini bitirip köyüne gittiğin vakit dahi beraber götür, köylü arkadaşlarına oku ve onlara anlat. İçindeki öğütlerden asla ayrılma, ayrıldığın dakikada vatanına farkına varmadan büyük bir fenalık yapar ve dolayısıyla memleketini de düşmana çığnetmiş olursun.

BİRİNCİ KISIM

S- Harb-i Umumîde aldığımız acı tecrübelerle göre artık memleketimizde serbest ve rahatça yaşamak ve düşmanı memleketimize sokmamak için neye ihtiyacımız vardır?

C- Geceyi gündüze katarak gerek ticaret aleminde ve gerekse askerlikte çalışarak düşman şerrinden emin olmağa ihtiyacımız vardır.

S- Düşman şerrinden emin olmak için neleri bilmek lazımdır?

C- Düşmanın bize karşı olan maksadını, niyetini, fikrini bilmek lazımdır.

S- Düşmanın bize karşı olan maksat ve niyetini ne gibi vasıtalarla öğrenebiliriz?

C- Düşmana belli etmeksizin emin olduğumuz adamlara – casusluk¹ – yaptırmak suretiyle öğrenebiliriz.
[5]

S- Casuslar kimlerdir?

C- Casuslar para veya bir menfaat mukabilinde tutulmuş veyahut mektepte yetiştirilmiş kimselerdir.

¹ Casusluk kelimesinin leh veya aleyhte yapılacağıın efrada tefhimi.

S- Casuslar nasıl bir adamdırlar, vazifeleri nedir?

C- Casuslar birer mikrop² gibidirler, bunlar kendilerini belli etmeden sahte isim ve kıyafetlerle herkesin ağzından doğru lakırdı almağa ve karşılığında yanlış havadis vermeye çalışırlar.

S- Casuslar herkesi aldatmak, işine yarayacak malumatı almak için nerelerde bulunurlar?

C- Casuslar; vapurlarda, kahvelerde, tramvaylarda, çarşıda, lokantalarda, fena kadınların bulunduğu yerlerde, kışlalar yakınında elhasıl her yerde bulunarak malumat toplarlar.

S- Casuslar istedikleri malumatı almak için nasıl kıyafete girerler?

C- Casuslar, satıcı, tüccar, aşçı, hizmetçi, dilenci, hokkabaz ve daha bir çok kıyafetlere girerek insandan istedikleri malumatı alırlar.

S- Casuslar insana nasıl yaklaşır ne nasıl malumat alırlar? [6]

C- Casuslar hiçbir şeyi bilmiyormuşçasına bir dost gibi yaklaşır, dereden, tepeden söz getirerek mesela bir yol veya bir ev yahut bir kimseyi sormak bahanesiyle sokularak ve hiç belli etmeksizin kurnazçasına malumat alırlar.

S- Casusların suret-i umumiyyede sual edeceği şeyler nelerdir?

C- Askerliğe ve memlekete dair şeylerdir.

² Mikrobun neye delalet ettiğinin efrada tefhimi.

S- Casuslar askerliğe dair neler sorular ederler?

C- Kıt'a numarasını, memleketini, bölüğün mevcudunu, ne cins silah kullandıklarını, kumandanların isimlerini, kumandanlarından memnun olup olmadıklarını, askerliğe muhabbetlerini, nasıl talim ve terbiye edildiklerini ve talimi öğrenip öğrenmediklerini sorular ederler.

S- Casuslar, memlekete dair neler sorular ederler?

C- Memlekette geçinme nasıldır, ahalinin ekseriyetle kazancı hangi suretledir (sanayi, ticaret, ziraat), ahali hükümete karşı itaatkar mıdır, bilhassa vatan duygusu, muhabbeti ne derecededir. Halk dersaneleri teşkilatı ve istifade derecesi nasıldır, bu dersanelerde [7] ne dersler okutulur ve ne gibi öğütler verilir, bilhassa ahalinin neden şikayeti vardır diye sorular ederler.

S. Casuslar gerek askerliğe ve gerekse memlekete dair sordukları şeylerden ne istifade ederler?

C- Karşısında düşmanın bütün içini, dışını anlayıp buna karşı kendi hükümetinin vaktiyle hazırlıklarını yapmak suretiyle istifade ederler.

S- Düşman bu hazırlıkları yapmakla ne kazanır?

C- Düşman bu hazırlıkla memleketin başına gelmek ihtimali olan bir felaketten vaktiyle haberdar olduğu gibi icabında ordusu da büyük bir zafer kazanır.

S- Netice itibariyle casusun ne olduğunu anlatınız?

C- Casus bildiğimiz bir insandır. Fakat bu her gördüğümüz ve tanıdığımız insanlardan bambaşka bir

şeydir. Bunlar bu vazifeyi kendilerine bir sanat edinmiş olduklarından çok kurnaz ve hilekârdırlar. Her yerde insanın önünden, arkasından yürürler, konuştuğumuz sözlerden işlerine yarayanları derhal kayd ederler ve bir şeyi bahane ederek bizimle konuşurlar ve kendi memleketimiz halkından imiş gibi söze karışarak bildiklerimizi öğrenirler.

S- Pek ala bunu öğrenmekle ne çıkar?

C- Nasıl ne çıkar efendim! Biz memleketimizi [8] ve askerlik usullerini casusa söylersek her şey bizim için bitmiş ve artık mahv olmuş demektir.

İKİNCİ KISIM

S- Kitabımızın birinci kısmında casusların maksadını ve nasıl fena adamlar olduğunu anladınız mı?

C- Evet efendim çok iyi anladım.

S- O halde bunlara karşı nasıl davranmak lazımdır?

C- Her halde temkinli davranmak lazımdır.

S- Anlayamadım. Temkinli demekten muradın nedir?

C- Efendim yani boşboğazlık yapmam ve sükut ederim demektir.

S- Aferin, iyi cevap verdin, yalnız boşboğazlığı da bana anlatabilir misin?

C- Evet anlatırım.

S- O halde boşboğazlık ne demektir ve kaç türdür?

C- Boşboğazlık, lüzumlu lüzumsuz ve kendisine ait olmayan şeyleri rast gelen yerde ve rast geldiği kimselere söylemek demektir.

Boşboğazlık iki türlüdür.

S- Birincisi nedir?

C- Birincisi bildiğini veya işittiğini ahbablarına, [9] akrabalarına hatta bazen hiç tanımadığı adamlara bile arada bir söz açarak onunla derhal ahbab olup içinde ne varsa boşaltan adamlardır.

S- Böyle adamlar neye benzer?

C- Bunlar adeta sigara tiryakisine benzer. Nasıl bir adam sigara içmek zamanı geldi mi duramazsa, böyle olan boşboğaz da içindeki bildiklerini, işittiklerini başka birisine söylemeden rahat edemezler.

S- Boşboğazlığın ikincisi nedir?

C- Gizli ve herkese söylemesi lazım olmayan şeyleri ne yapıp yapıp öğrenen kimselerdir.

S- Bunun için bir misal söyleyebilir misin?

C- Söylerim. Mesela, harpte düşmanla karşı karşıya duruyoruz. Gece yarısı bölüğümüze hemen hazırlanın diye emir verildi. Acaba nereye gidiyoruz, ortalığa düşüp de anlamağa lüzum gören kimselerdir.

S- Neden lüzum görülmesin? Asker gideceği yeri öğrenmek lazım değil mi?

C- Hayır efendim, her şey askere söylenmez. Belki başka bir cepheye veyahut bir baskına gidiyoruz. Olur ki içimizden bir boşboğaz ağzından bir şey kaçırır ve bizim yapacağımız mühim bir iş casuslar vasıtasıyla düşmanın [10] kulağına gider ve düşman hazırlıklı davranır, dolayısıyla bütün tertibatımız alt üst olur.

S- Geçen muharebelerde acaba arkadaşlarınız hiç boşboğazlık yaptı mı?

C- Ne diyorsun efendim, harb-i umumiye kayb etmeliğimize boşboğazlığımızın da pek büyük zararı dokunmuştur.

S- Geçen muharebelerde arkadaşların nasıl boşboğazlık yaptı bir misal söyleyebilir misin?

C- Evet söylerim.

Mesela bir nefer muharebe cephesinden hastahaneye, tebdil-i havaya izinli veya bir iş için gittiği yerlerde yalan yanlış düşman casuslarının çıkardıkları malumatı anlayıp anlamadan kıt'asına geldiği vakit arkadaşlarına söyledi. Onlar da o vakit casuslar nasıl adamlardır ve nasıl malumat çıkarırlar ve ne gibi fenalıkları dokunur iyice bilmiyorlardı ve bu malumata biraz inanarak zihinlerini bozuyorlardı.

S- Geçen muharebelerde böyle yalan yanlış düşman casuslarının çıkardığı malumatlardan belli başlı neler biliyorsun? İyice anlat arkadaşların da dinlesin.

C- Mesela, düşman tayyare ile bizden aldıkları esirlerin önüne pişmiş kuzular koyarak her gün nasıl yediklerini gösterir fotoğrafları ve ayrıca [11] beyanname³ atarak bizden aldıkları esirlere hiçbir iş görmezlerse ayda altın para iki lira ve her gün iki okka ekmek, yarım okka et verecekleri, şayet tarlalarda çift sürerlerse üç lira ve daha fazla yiyecek vereceklerini söyleyerek efradımızı kandırmak istemişlerdir.⁴

³ Beyannamenin ne demek olduğunu efrada anlatmalı.

⁴ Bu tür propaganda evrakına dair bir örnek için bk. Ek 2. [S. A.]

S- Bu fotoğrafı gören veya beyannameyi gören efrad ne yapmışlardır?

C- Derhal bunları toplayıp zabitlerine götürmüşlerdir.

S- Acaba düşmanın attığı fotoğraf ve beyannamelere göre esir olan efradımıza bakmışlar mı, bu sözler doğru mu idi, hiç köyünüzden esir olup da gelenlerden bir şey sordunuz mu?

C- Nasıl sormadım efendim! Bizim köyden on kişi düşmana esir olup ancak üç kişi gelmişlerdir. Diğer yedi kişi bakımsızlık veya sair suretle vefat etmişlerdir. Anlattıklarına göre efradımız her gün baş açık, yalın ayak güneşin karşısında akşama kadar lüzumsuz yere koşturmuşlar ve en ağır işleri gördürmüşlerdir. Her gün yalnız bir defa tuzlu lahana lapası ve simsiyah olmak üzere yenilmeyecek derecede ekmek veriyorlarmış. Bir defa olsun kuzunun değil pişmişini hatta derisini [12] bile görmek nasip olmamış ve maaş namına da on para almadıklarını yemin ederek söylediler.

S- Acaba muharebe zamanında böyle düşmanın yalan yanlış sözlerine inananın sonu nasıl olur?

C- Bir defa inananlar ya sefil olur veya ölür. Diğer taraftan da memlekete düşman girer, çoluk çocuk ayak altında ezilir, namus elden gider. Daha doğrusu vatan felakete sürüklenir.

S- Pekala böyle düşmanın yalan sözlerine inanıp da hem kendi başına ve hem de memleketin başına felaket getirenler nasıl insanlardır?

C- Evet bunlar da bizim gibi insanlardır fakat akılsız, beyinsiz ve zabitlerimizin öğütlerini anlamayan ve her işittikleri yalanlara inanan ahmak, serseri daha doğrusu bilmeyerek vatan düşmanı olan insanlardır.

ÜÇÜNCÜ KISIM

S- Birinci ve ikinci kısımlarda casus ve boşboğazların nasıl adam olduklarını iyice anladın mı?

C- Evet efendim, çok iyi anladım.

S- O halde bunlara karşı ne yapmak lazımdır?

C- Boşboğazların ağızını tutmak casusların da haber almak için yapacakları tertibatları bozmak lazımdır.

S- Arkadaşlarından birisi böyle boşboğazlık yapmak isterse ne yaparsın? [13]

C- Yapmaması için birkaç defa tenbih ederim, eğer dinlemezse derhal zabite malumat veririm.

S- Bir insan boşboğazlık yapmamak için ağızını nasıl kapamalıdır?

C- Gerek bildiğini ve gerekse yalan yanlış işittiği sözleri hiçbir yerde söylememek suretiyle ağızını kapamalıdır.

S- Casuslara karşı nasıl davranırsın?

C- Efendim, bunlarla uğraşmak çok güçtür. Eski hikayelerde işittiğimiz gibi yedi başlı su aygırı var

imiş, işte casuslar da tıpkı buna benzermiş, bir kafasını kesersek yerine bir kafa daha türermiş. Bunun için bu gibilerle ancak hükümetimizin yaptığı muntazam teşkilatla karşı gelinebilir.

S- Sizlere hiçbir vazife düşmez mi?

C- Evet efendim. Yalnız biz askerler değil bütün memleket halkı dahi casuslarla uğraşmalıdır. Herkes memleketi hakkında iyi, kötü her ne işitirse derhal haber vermelidir ve bir adamın casus olduğundan şüphe edilirse hemen yakalayıp asker ise zabıtine, başı bozuk ise polise teslim etmelidir.

S- En ziyade muharebe zamanından casuslarla nasıl uğraşırın?

C- Muharebe zamanında ileri hatlarda ve ileri [14] karakolda hatta muharebe hattının gerisinde bile olsa askerlikle bir ilişkisi olmayıp birer bahane ile yukarıki derslerde gördüğümüz herhangi bir sıfat veya kıyafetle gezenleri görürsem derhal yanına yaklaşır, kim olduğunu ve buralarda niçin dolaştığını, yanında ne gibi bir vesika olduğunu kendisine belli etmeden sual ederim ve biraz şüphelenecek olur isem derhal yakalayıp zabite götürürüm.

S- Böyle muharebe zamanlarında casusların işini kolaylaştırmamak için ne yapmalıdır?

C- **a.** Kıt'amızın her ne husus için olursa olsun aldığı emirleri kimseye söylememek.

b. İyi, kötü devam eden muharebe işlerinden hiçbir kimseye söz söylememek.

c. Baba, anne, kardeş, aile ve sair akrabalara mektupla bir şey yazmamak.

d. En yakın akrabalarımızdan birisi bizleri görmeye gelmiş olsa bile harp hakkında hiçbir şey söylememek.

h. Hatta o akraba ‘canım ben yabancı değilim, kimseye söylemem. Bu muharebenin sonu ne olacak. Galiba sizin kıt’a geriye çekilecek yahut felan yere gidecek imiş, acaba doğru mudur?’ diye sorarsa bile buna cevaben ‘biz askeriz ancak verilen emirleri yaparız. Bu şeyleri aklımız almaz, bilemeyiz’ tarzında cevap vermelidir. [15]

v. Düşmana esir bile olsak kıt’amız hakkında bir malumat sorarsa, ‘hastahaneden veya tebdil-i havadan yahut izinden yeni geldim. Hiçbir şey anlamadan ve malumatım olmadan esir oldum’ diye cevap verilmelidir.

S- Böyle en yakın akrabanızdan birisi muharebe işleri hakkında sizi sıkıştırıp malumat almak isterse ne yaparsın?

C- Efendim, dünyada kimseye emniyet edilmez. Malum ya, insanların vicdanı, namusu, kalbinde vatan muhabbeti olmazsa para ile her şeyi yapar. Bunun için kendisinden biraz şüphem olursa gözümün bebeği bile olsa böyle bir adama artık hiçbir hürmet ve merhamet etmeyip derhal zabitime teslim ederim. Hatta onun hakikaten fena bir adam olduğuna tamamen aklım keserse memleketimin uğrunda kendi elimle bile kafasını ezerim.

S- Acaba şimdi içimizde böyle hain asker veya akrabalar var mıdır?

C- Hamdolsun efendim. İstiklal Harbi’nden sonra Türkiye Cumhuriyeti’mizin gerek memurları ve gerekse zabitlerimiz bizlere çok iyi öğüt verdiler. İyi kötü ne olduğunu söylediler. Memleket nedir, buna sahip olmak

için ne yapmalı, nasıl çalışmalı, düşmanlara karşı [16] nasıl sır saklamalı, esbabı nedir. İşte bunlar hakkında ve bizlerin anlayacağı bir dille pek güzel anlattılar. Artık içimizde fena adam kalmadı.

S- Gerek memur ve gerekse zabıtların öğütlerini hiçbir vakit unutmayıp dostunu düşmanını bilmek için ne yaparsın?

C- Efendim elimde bulunan bu *Casuslardan Korunma* kitabını okuyup veya dinleyip öğrendiklerimi unutmamaya gayret ederim.

S- Aferin bu sözlerinden çok memnun oldum. Artık bir casusa nasıl bir kalple karşı koyarsın?

C- Efendim, ben artık ağız kapamasını veya ağızdan çıkacak olan lakırdının iyi veya fenalık cihetini bilip öğrendikten sonra dünyanın en hilekâr casusuna bile karşı koyarım. Hiçbir sır vermem. Onu aldatırım, onunla uğraşırım.

Meşhur sözdür:

Düşmanın geleceği varsa göreceği de vardır.

EK 1

Boşboğazlıktan Sakınalım!¹

Boşboğazlık alelîtlak fenadır. Bundan hiçbir vakit iyi bir netice çıkmak ihtimali yoktur. Bununla beraber her memlekette halk içinde boşboğazlık asârı malesef ekseriyetle vakidir. Mühim bir muamele-i ticariyeye girişmiş olan bir tacirin ağızından kaçıracağı ufak bir cümle, zahirde ehemmiyetsiz gibi görülen küçük bir boşboğazlık onun bütün menafî-i ticariyesini zîr ü zeber edebilir. Bir kimsenin söylemiş olduğu bir sırra vâkıf olan bir kimsenin boşboğazlığı bir ailenin bütün saadetini imha edebilir. Her nasılsa vâkıf olduğumuz bir sözün bir diğerine nakli insanlar arasında bir takım acıklı ihtilaf ve münâzaalara sebebiyet verebilir.

İşte hayat-ı adiyemizde bu kadar zararlara sebep olan boşboğazlığın vatan ve milletin menafine, mevcudiyetine taalluk eden meselelerde tevlid edebileceği zararların ehemmiyetini takdir etmek müşkil değildir. Bu cihetle gerek askerlerimiz gerek ahalimiz üzerine pek büyük bir vazife-i vataniye terettüb ediyor: Bu vazife de herkesin gerek tesadüfen gerek vazife hasebiyle vakıf olduğu esrâr-ı

1 “Boşboğazlıktan Sakınalım!”, *Vakit*, 25 Teşrinievvel 1917, sy. 4, s. 2

askeriyeyi hatta kardeşimize bile söylemekten sakınmaktır. İhtiyatsızca söylenilmiş tek bir kelimenin binlerce vatan evladının kanı bahasına mâl olduğu ekseriyetle vakidir. Tarihte esrâr-ı askeriye'nin ifşa edilmesi yüzünden vuku bulmuş milli felaketselere dair binlerce misal mevcuttur. Bunun içindir ki düşmanlarımız bütün gayretleri, bütün mevcudiyetleriyle bizim esrâr-ı askeriye'mizi bizden almaya çalışırlar. Bin türlü vesait ile saf halkımızın arasına hatta askerlerimizin içine birtakım casuslar sokmaya çalışırlar. Ağzımızdan kaçacak tek bir kelimenin bu gibi hain insanlar tarafından derhal düşmanlara bildirilmek ihtimali vardır. İşte bunun içindir ki hükümet-i askeriyece ahali ve askerlerimiz intibâha davet edilmiştir.

EK 2

**“Osmanlı Askerleri İngiliz Üserâ Karargahlarında”
Başlıklı İngiliz Propaganda Belgesi**

Osmanlı Askerleri İngiliz Üserâ Karargahlarında

Alay 126

Yiyip içip yatmaktan başka hiçbir şeyimiz yoktur. Rahat

ve sıhhatteyim efendim.
Mehmed Haydar

Yiyip içip yatıyoruz efendim.
Musa Ali

Rahat olduğum gibi anam
gibi bakıyorlar efendim.
Abdurrahman Süleyman

Fevkalade iyiyim ve rahatım.
Çok güzel bakıyorlar. Habib
Recep

Yiyip içip oturuyorum
efendim. Mehmed Osman

Sıhhatim berkemal. Rahat
olduğum gibi hiçbir gunâ
müşkilatım yoktur efendim.
İskender Receb

Rahatım. Pek iyi bakıyorlar
efendim. Salih Mustafa

Yukarıda çevrimyazısını verdiğimiz I. Dünya Savaşı İngiliz propaganda görselini Miralay Bâki Bey'in hazırladığı *Yurt Müdafaası Seferde ve Hazarda Zabit ve Zabitlik* isimli kitabından aldık. Miralayın bu görsel bağlamında yaptığı izahatı da tamamlayıcı bir unsur olarak eklemek isteriz:

Propagandanın çok basit ve avama mahsus görünenleri muvaffak olur:

Şu resme bakınız!. (Resim 15, s. 124) keyif yolunda... İşte bunlar İngilizlerin yanındaki Türk esirleri... Altlarında yazıları, imzaları, parmak baskıları... Esirlikte rahat etmişler... O halde hiç durmayıp esir olunuz... Böyle rahata erersiniz... Fikrini vermek maksadile bu gibi resimlerden Türk mevzilerine binlerce atılır... gerçi bu ehemmiyetsiz bayağı bir şey görünür, fakat bir muharebenin [124-125] neticesinde zayıf içindeki 'gaip' hanesi işte bunlardır.²

² Erkânharp Miralay Bakî, *Yurt Müdafaası Seferde ve Hazarda Zabit ve Zabitlik*, Ankara: Köy Hocası Matbaası, 1932, s. 124-125.

EK 3

Askerî Esrarın Muhafazası ve Casusluğa Karşı Mukabele Hususunda Nazar-ı Dikkate Alınacak Bazı Mevad³

Şimdiye kadar yukarıda zikr eylediğimiz hususâtı hülâsa ederek esrâr-ı askeriye muhafazası için ne gibi tedabir ittihazı d ü ş ü n ü l e b i l e c e ğ i n i maddeler halinde aşağıya derc etmeği münasip gördüm. İşbu mevad arasından genç zabitân ve efrâdımıza ders olarak okutulacak bazı hususât istihrâcı da mümkün olur.

1. Gerek harekât emirleri ve gerekse mühim idari emirler ve evamir-i yevmîler mesul olan zatın bizzat kontrolleri altında tab ve teksir edilmeli ve ancak birkaç nüsha tab edilmesi lazım ise o miktar tab edilerek hiçbir fazla nüsha bırakılmayıp zîrlere de tab edilen nüsha miktarı ve kimlere tevzi edildiği mutlaka işaret edilmeli ve mahalline vusûlleri katiyyen tahkik edilmelidir.

Harekât emirlerinin telefon ile dikte ettirilmesi -sür'at-i muamele nokta-i nazarından- icab ediyorsa bunları emir zabitleri veya yaverler bizzat dikte ettirmeli ve aradaki istasyonlardan bazı meraklı telgraf veya telefon memurlarının dinlemelerine mani olmalıdır. Cephe

³ Bu metni Rahmi Apak'ın Askeri Mecmua'nın 59. sayısında yayınlanan hacimli makalesinden alıyorum. Bkz. Erkân-ı Harbiye Kaimmakamı Hüseyin Rahmi [Apak], "Zamanımızda Casusluk ve Buna Karşı Mücadele Yolları", Mecmua-i Askeriye, sy. 59, Kanunievvel 1341, ss. 65-124 içinde s. 118-124.

yakınında telefonla dikte ettirilecek emirlerin en mühim mevaddı olsun şifre edilmelidir. Emirler dikte ettirilirken telefon merkezlerinde hariçten yani sokaktan sadanın işitilmemesi keyfiyetini temin etmelidir. [119]

2. Harekât emirlerinde mümkün olduğu kadar nizam-ı harbimizi ve teşkilatımızı tamamiyle meydana çıkaracak izahatı vermekten ictinâb edilmelidir.
3. Bütün mühim harekât emirleri müsveddeleri, şifre miftahları, vaziyet işaret edilmiş haritalar ve sair mahrem vesaik mutlaka demir kasalarda muhafaza edilmeli ve kasalar kilitlendikten maada ayrıca balmumu ile mühürlenmelidir. Kasa bulunan odalar ya nöbetçi zabitleri veya nöbete konmuş süngülü askerlerle muhafaza edilmelidir. Herhangi mühim bir vesika bir memurdan diğer memura teslim edilirken mutlaka imza tahtında teslim edilmeli ve herhangi bir karargahta mühim bir vesikanın cüzi bir zaman için dahi ortadan gaib olduğu hissedilir edilmez katiyyen müsamaha edilmeyerek mesul memuru hakkında derhal ciddi takibata başlanmalıdır.
4. Erkân-ı Harbiye-i Umumiye, Müdafaa-i Milliye, Ordu Müfettişliği ve saire gibi karargahlara ve Hariciye ve İktisat ve saire gibi vekaletlere mensup zevat ile ailelerinin ve taallukatlarının, ecnebi elçilikleri memurları veya müstahdemleriyle veya bunların temasta buldukları zevat ile temasa gelmeleri, bunların devam ettikleri mahallere devam eylemeleri men edilmelidir.
5. Harp zamanında sahra postaları usulü derhal tesis edilerek her kıtaya bir sahra numarası verilmeli ve kıtaât numaraları katiyyen zikr edilmemelidir.
6. Mümkün olursa vakt-i hizada dahi ordu teşkilatımızı, vaz'ülceyşimizi gizli bulunduracak tedâbir ittihaz etmelidir.

7. Tayyareci râsıdlarına, keşfe memur edilen kimselere verilecek olan haritalarda veya talimatta kendi kıtaâtımızın tertibatını gösterecek işaretler vaz etmemelidir. İcab ederse bu işaretler anlaşılmayacak surette konulmalıdır.
8. Harita, plan, şifre miftahı ve saire gibi düşman eline esir veya muhasara ve baskın gibi hâlâtta düşman içinde kalınarak düşman eline geçecek vesaik derhal ihrak veya imha edilmelidir. Hatta bu gibi evrakın bu ihtimali düşünerek kolayca imha edilmeleri hususu vaktiyle teemmül ve ihzar edilmelidir.
9. Gerek atlı ve gerekse yaya olarak keşfe gönderilen bilcümle eşhasın, kıtaâtımızın teşkilatı, tarz-ı taksimi ve efkar ve niyetlerimizi aleniyete koyacak evrak ve vesai ki ve büyük karargah emirlerini üzerlerinde taşımamaları lazımdır. **[120]**
10. Keşif kollarına, keşşâflara, casuslara ve saireye verilecek talimat tahrirî olarak verilmeyip şifahi olarak verilmelidir. Eğer bunların not edilmesi icab ediyorsa ancak kendilerinin anlayacakları bir surette not eylemelerine dikkat edilmelidir. Kezalik bu maksatla ileri hatlarda bulunanlar dahi katiyyen tahrirî vesai ki hamil olmamalıdır.
11. Zabıtlar, neferlerin yanlarında katiyyen kumandanlığın efkar ve niyyatına ve muhtemel hareket-i askeriyeye aid mübaheseler yapmamalıdır.
12. Bilcümle mensubîn-i askeriyenin mesâil-i askeriyeye dair umumi mahallerde mübahesât ve münakaşâtta bulunmaları men edilmelidir. Bilhassa cepheden mezun olarak gerilere gelenlerin bazı düşman ajanları olan kadınların dâm-ı iğfaline düşmemelerini temin edecek umumi tedabir ittihaz edilmelidir.

13. Her zabıt ve her hükümet memurunun -en büyüğünden en küçüğüne kadar- mesâil-i askeriye ve esrâr-ı hükümet hakkında evinde ailesiyle ve çocuklarıyla görüşmemesi lüzumunu bir vatanperverlik addetmesi lazımdır.
14. Erkan-ı Harbiye ve sair karargah koridorlarında, hizmetçi ve uşak gibi eşhasın işitecekleri yerlerde hizmete ait mübahesâtta ictinâb edilmelidir.
15. Hazaarda ve seferde orduyu, halkı ve herkesi casuslara karşı müteyakkız bulunmaları için daimî irşad ve tenvire devam eylemelidir. İctima mahallerine ve karargahlar ve vekaletler salonlarına ve meydanlara asılan muhtelif levhalar ve ilanlar arasında 'esrâr-ı askeriyenin fâş edilmemesine dikkat ediniz', 'düşman casusları sulh ve harp zamanında dahi etrafımızda vardır' tarzında levhalar asılmalıdır.
16. Şimendüferlerde, büfelerde, istasyonlar ve saire gibi şüpheli eşhasın bulunması memul olan mahallerde hizmete ait hususattan katiyyen bahs edilmemeye dikkat edilmesi herkese öğretilmelidir.
17. Gerek cephe ve gerekse cephe gerisinde mahrem hususâtın telefonla görüşülmesi en küçükten en büyüğe kadar herkese men edilmelidir. Telefonla hizmet için görüşülürken dahi kıtaât numaraları yâd edilmemelidir.
18. Ordugahlarda veya konaklarda uzun müddet kalındığı zaman -şimdiye kadar yapıldığı gibi- kıtaâtın konaklarına numara ve isimlerini havi levhalar talik edilmemelidir.
[121]
19. Mahallî ahaliden hiçbir kimseye nerden geldiğimiz, nereye gideceğimiz, ne kadar kalacağımız hakkında hiçbir şey söylenmemesi hususâtının bütün efrad ve zabıtana öğretilmesi.

20. Konakçı müfrezeleri gönderildiği vakit bu müfrezeler konak mevkilerini kıtaâta tevzi ederlerken katiyyen duvarlara ve sair mahallere kıtaat numaralarını kayd etmek gibi konaklama tedabirini teshil ve fakat aynı zamanda düşman casuslarının mesaisini de kolaylaştıran şeylerden sarf-ı nazar etmelidir. Bazı defa düşman casuslarını aldatmak için kasten duvarlara yanlış numaralar yazılır veya kasten yanlış malumat şifahen işae edilir.
21. Şimendüferle nakl edilen kıtaâtın ihraç istasyonlarının neresi olacağı gerek efrad ve gerekse zabitanadan gizli tutulmalıdır. İhraç istasyonlarının neresi olduğu telgrafçılardan dahi gizlenmelidir. Hatta bilhassa kıtaâtın ihraç istasyonu hakkında yalan şayiât çıkartmak dahi icab eder.
22. Şimendüferlerde vagonların üzerine ihraç istasyonu, kıta numarası yazılmamalıdır.
23. Nakliye arabaları, yol sandıkları, top ve diğer askeri mevad gibi açık vagonlarda nakl edilen şeylerin üzerlerinde dahi hangi kıtaya ait olduğu anlaşılacak yazılar mevcut olmamalıdır.
24. Seferberliğin ilanıyla beraber derhal telgraflara sansür vaz' edilmelidir. Çünkü harbin ilanıyla seferberliğin ilanı arasında geçen müddet zarfındaki istihzarât-ı askeriyemiz daimî düşman casusları tarafından mukarrer şifreli telgraflar vasıtasıyla düşman memleketlerine bildirilir.
25. Usta ve maharetli casuslar gazete ilanları vasıtasıyla dahi memleketlerine ihbarâtta bulunabileceklerinden bu ilanlara dikkat edilmesi lazımdır. Askeri sansür bu hususta pek amîk ve dakîk mesaiye derhal başlamalıdır.

26. Harp esnasında gazete, jurnal ve mecmualar hakkında şiddetli sansür koymak, bunların her türlü askerî havadisler vermelerini men etmek, cepheye giden ve cepheden geriye gelen mektupları dahi sansüre tabi kılmak.
27. Ecnebi gazete muhabirleriyle ecnebi asker memurlarını gizli ve daimî tarassud altında bulundurmak. Bu muhabirlerin muhaberatını sansürden geçirmek, bu muhabirler askerî sansür [122] kanununa adem-riayetleri halinde derhal ordu ve harekât mıntikasından uzaklaştırılmalıdırlar. İcab ederse tarz-ı hareketlerinden dolayı divan-ı harbe dahi sevk edilmelidirler.

(Ecnebi ataşemilterleri ve diplomatik heyetleri bazı memleketlerde vakt-i hizada dahi daimî bir tarassud altında bulundurulmaktadırlar. Şöyle ki her ecnebi elçilik binasının karşısına gizli bir tarassud postası ikame edilmekte olup elçilik binasını terk eden her ecnebi diplomatik memurunun arkasında sivil bir hafıye takip eder. Araba ve otomobile bindikleri halde aynı vesaitle takibât icra edilir. Bu suretle vakt-i hizada dahi her ecnebi memurun memleket dahilinde kimlerle temasta bulunduğu, nerelere devam ettiği günü gününe kayd ve tescil edilir. Ecnebi memurların temasta bulunduğu kimselerin derhal ahvali tedkik ve mücib-i iştibah kimseler ise bunlara badema temaslarını kat' etmeleri derhal tenbih edilir. Bu suretle ecnebi bir diplomatik memurun -kendisi dahi farkına varmaksızın- mahallî ahali ile olan teması men edilir. Bilakis ecnebi elçilikleri memurlarıyla ancak şayan-ı itimad ve memurların harekâtını yakından takip edecek eşhas tanış ettirilir.

Hatta her ecnebi elçilikte istihdam edilen ve mahallî tebadan olan eşhas 'casusluğa mukabele' teşkilatına idhal edilir.

Bundan maada elçilikler binaları karşısında yerleştirilen hafî tarassud postaları, elçilik binalarına giren çıkan bütün eşhası tarassud, icab ederse bunların girip çıkarken gizlice fotoğrafi veya sinemalarını dahi alır.

Bir memleketin veya hükümet sisteminin menafî-i âliyesi nokta-i nazarından bu gibi tedabirin ittihazı zaruridir. Bu tedabirden vaz geçenler müstakbel düşmanların kendi memleketinde casusluk, propaganda ve hatta suikast bile tertip etmelerine göz yummuş olurlar)

28. Gerek gazetelerde ve gerekse mecmualarda ordumuzun manevra, talim ve terbiyesini zabitan ve kumandanların evsaf ve kabiliyetlerini meydana çıkaracak neşriyata müsaade etmemelidir. Bu gibi hususat mahrem tamimlerle tebliğ edilir.

29. Bilumum sivil ahalinin hudud haricine gönderdikleri mektuplar askeri sansüre tabi edilir.

Kezalik dahili müraselâta dahi mektuplarda kıtaât numaraları ve kıtaâtın mevkii zikr edilmemesi için tedabir ittihazı muvafıktır. [123]

30. Gerek ricatte ve gerekse kıtaatın herhangi bir mahalde konaklardan veya ordugahlardan kalkması halinde ikamet mahallerinde damgalı, muameleli evrak müsveddesi, mektup zarfı ve saire gibi kıtaatın numarasını ve sairesini meydana vuracak hiçbir kağıdın terk edilmemesine dikkat eylemelidir. Karargahlarda ve hususi ikametgahlarda mevcut bilumum fazla evrak hareketten evvel kâmilten yakılmalıdır.

31. Ricatımız ihtimalinde hiçbir kimsenin -bilhassa mahallî ahaliden- düşman tarafına firar etmesine müsaade edilmeyecek tedabir ittihaz edilmelidir.

32. Bütün harekât sahnelerinde ve bilhassa kıtaatın ikamet mıntıklarında 'casusluğa mukabele' teşkilatı tarafından mahallî ahaliyi tarassud altında bulunduracak, ahvallerini tedkik edecek ve şüpheli eşhası derdest veya barınmaları imkanını men edecek tedâbir-i şedide-i teyakkuziye ifa edilmelidir.
33. Karargahlara hiçbir şüpheli şahsın girmemesi için tertibat ve tedabir alınmalıdır.
34. Cepheden karakol ve emniyet hatlarında gayet sıkı ve müteyakkız bulunmak ve bu hatlar arasından hiç kimsenin düşman tarafına geçmesine ve düşman tarafından bizim tarafa gelmesine müsaade etmemek.
35. İleri karakol ve emniyet hatlarında gayet sıkı ve müteyakkız bulunmak ve bu hatlar arasından hiç kimsenin düşman tarafına geçmesine ve düşman tarafından bizim tarafa gelmesine müsaade etmemek.
36. Kıtaâtın konakları veya ikamet mıntıkları civarında gerek ticaret ve gerekse suver-i âharla dolaşan her yabancı şahsı şüpheli telakki ederek derdestle hakkında tahkikat yapmak lazımdır. Bu gibi mahallerde ekseriya fahişe kadınlar casusluk ederler. Bundan sonra da sigara, kibrit, tütün, meyve, ekmek ve saire fûruhtu maksadıyla dahi sokulan şüpheli adamlar vardır.
37. Efrâd-ı askeriyenin ahbab ve dost sınıfı ile bazı eşhası nezdlerine davet ve kabul eylemeleri men edilmelidir. Efrâda kıtaâtın numarası ve saire gibi şüpheli sualler irad eden her şahsın efrad tarafından derdest edilerek kumandanlara teslim edilmesi tebliğ edilmelidir.
38. Daha vakt-i hizada her neferin kabiliyet-i idrakiyesi o derece arttırılmalıdır ki neferler şayet muharebe icabı düşmana esir olacak olurlarsa düşman zabıtları

tarafından sual [124] ve cevap edildiklerinde ne gibi şeylerin esrâr-ı askeriye den madud olduğunu bilsinler ve bu suretle cevap vermekten ictinâb etsinler. Esaret zamanlarında tarz-ı hareketlerini tanzim edebilsinler.

39. Kaçakçılık ve suret-i âharla hudutlardan gelip geçmek isteyen eşhas hakkında pek sıkı tedâbir ittihaz etmeli.
40. Hudutlardan gelip geçen eşhas ve eşyayı sıkı kontrole tabi kılmak.
41. Casusluk hakkında efrâd-ı askeriye ye dersler vermek, bir casusun ne suretle tefrik edileceğini tamim etmek.
42. Askerî sansür kadrosunu daha vakt-i hazarda hazırlamak ve sansür muamelatını seferberliğin ilanı ile beraber 'casusluğa mukabele' teşkilatının emri altına vaz' etmek.
43. Ordularda istihbarat hidematında istihdam edilecek zabitanı casus mekteplerinde tahsil ettirmek ve orduda her vakit kırk elli kadar 'casusluk', 'casusluğa mukabele' vezâifine tamamıyla vakıf olacak zabıt bulunduracak surette mektebin mesaisini devam ettirmek.
Seferberliğin ilanı ile beraber bütün memlekette 'casusluğa mukabele' teşkilatı tarafından şedid bir mücadele açmak.

ناصل سر صلاقلامالی ، اسپانی نه در . ایشته بونلر حقننده
وبزلرك آكلایه جنی بر دیله يك كوزهل اكلاتدیلر .
آرتق ایچمزده فنا آدام قلمادی .

س — كرك مأمور و كركه ضابطلرك ار كودلرینی
هیچ بروقت اونو تعایوب دوستنی دوشمانی بیلیمك
ایچون نه یاپارسك ؟

ج — افندم ، ألمده بولونان بو جاسوسلردن
قورونما كتابینی او قویوب ویا دیگله یوب او كرنده كاریمی
اونو تعامنه غیرت ایدهرم .

س — آفرین بو سوزلردن چوق ممنون اولدم .
آرتق بر جاسوسه ناصل بر قیبله قارشنی قویارسك ؟

ج — افندم ، بن آرتق ، آغیر قاباماسنی ویا
آغزیمدن چیقماق اولان لاقیردینك اونی ویا فنالق جهتنی
بیلوب او كرنده كدن سو كره دنیانك اك حیلله كار بر جاسوسنه
بیلله قارشنی قویازم و هیچ بر سر ویرم ، اونی آلداتیرم
واونكله او عراشیرم .

مشهور سوزدر :

دشمنك كاله چکی وارسه كوره چکی ده واردر .

و) دوشمنه اسیر بيله اولسه ققطه من حفته
بر معلومات سوال ايتسه لر ؛ خسته خانه دن ويا تبديله وادن
يا خود اذندن يكي كادم . هيچ برشي اكلامادن و معلوماتم
اولمادن اسير اولدم ديه جواب و يرمليدر .

س — بويله اك يقين اقربا كز دن بر بيسي محاربه
ايشلري حفته سزى سيفيشد يروب معلومات آلمق ايستره
نه ياپارسك ؟

ج — افندم ، دنيا ده كيمسه يه امنيت اينلر
معلوم يا انسانلر ك وجداني ، ناموسي ، قلينده وطن محبتى
اولمازسه پاره ايله هرشي ياپار . بوتك ايچون كتديسندن
بر آرز شهبه م اولورسه كوزومك بيه كي بيله اولسه بويله
بر آدامه آرتق هيچ حرمت و صراحت ائمه يوب در حال
ضابطمه تسليم ايده رم . حتى اونك حقيقه فنا بر آدام
اولديفته تماماً عقلم كهرسه مملكتتمك اوغرنده كندى
الله بيله قافاسنى آزه رم .

س — عجا شمدي ايچمزده بويله خائن عسكر
ويا اقربالر وارميدر ؟

ج — حمد اولسون افندم . استقلال حيدن
صوكره تور كيه جمهوريتنيزك كرك مأمورلرى وكر كيه
ضابطلر عزم بزيره چوقا يي او كوت و يرديلر . ابي و كوتو ،
نه اولديغي سويله ديلىر ، مملكت نه در ، بوكا صاحب اولمق
ايچون نه ياتالى ، ناصل چاليشمالي ، دوشمالره قارشى

قرمغولده حتی محاربه خطنك كیروسندده بیله اولسه
عسکرلکله برایلیشیکی اولمایوب برر بهانه ایله یوقاروکی
درسلرده کوردیکمز هرمانکی برصفت ویا قیافتله کزنلری
کورورسه درحال یانسه یاقلاشیر، کیم اولدیغنی و بورالرده
یچون دولاشدیغنی، یاننده نه کبی بروئیقه اولدیغنی
کندیسنه بللی ایتمه دن سوال ایدهرم، و بر آرز شبهه له نه جک
اولور ایسه درحال یا قلا یوب ضابطمه کوتوروریم .

س — بویله محاربه زمانلرنده جاسوسلرک ایشنی
قولابلاشدیرماقی ایچون نه یا عمالیدر ؟

ج — آ (قطعه مزك هر نه خصوص ایچون
اولورسه اولسون آلدینی امرلری کیسه یه سویله مه مک .
ب) ای ، کوتو دوام ایدن محاربه ایشلرندن هیچ
بر کیسه یه سوز سویله مه مک .

ج) بابا ، آنه ، قارداش ، عائله و سائر اقراره
مکتوبله برشی یازماقی .

د) اک یقین اقرارلر عزدن بریسی بزلی کورمه
کلش اولسه بیله حرب حقنده هیچ برشی سویله مه مک .
ه) حتی او ، اقربا ، جام ، بن یا بانجی دکلم ،
کیسه یه سویله مه ، بو محاربه نك سوکی نه اولاجق ،
غالباً سزك قطعه کیویه چکیله جک یا خود فلان بره
کیده جک ایش ، عجباً دوغرو میدر ، دیه سوال سورسه
بیله بوکا جواباً بز عسکرز آنجق و بریلن امرلری یاپارز ،
بوشیلری عقلیمز آلاز ، بیلمه یز طرزنده جواب ویرمیدر .

ج — یانامای ایچون برقاچ دفعه تنبیه ایدهرم،
اگر دیکله منسه درحال ضابطه معلومات ویریرم .

س — بر انسان بوش بوغازلیق یانامای ایچون
آغزینی ناصل قاپمالیدر ؟

ج — کړك بیلدیکنی وکرکه یالان یا کلهش
ایشیتدیکی سوزلرتر هیچ بریرده سویله مه مک صورتیله
آغزینی قاپمالیدر

س — جاسوسلره قارشینی ناصل داورانیرسهک ؟
ج — افندم، بونلرله اوغراشمق چوق کوجدر .
اسکی حکایه لرده ایشیتدیکنز کبی یدی باشلی صوآیقیری
وار ایمنس ، ایشته جاسوسلرده طبقی بوکا بکزرمش ،
برقافاسنی کسرسهک یرینه برقاقا دها توره رمش ؛ بونک
ایچون بو کبیلرله آنجق حکومتزک یایدینی منتظم اشکیلاتله
قارشو کلینه بیلیر .

س — سزلره هیچ بر وظیفه دوشمز می ؟
ج — نهوت افندم یالکز بز عسکرلر دکل بوتون

مملکت خلقی دخی جاسوسلرله اوغراشمالیدر .
هرکس مملکتی حفنده اپی، کوتو هرانه ایشیدرسه
درحال خبر ویرمه لیدر و بر آدامک جاسوس اولدیغندن
شبهه ایدیلبیرسه همان یاقالایوب عسکر ایسه ضابطه ،
باشی بوزوق ایسه پولیسه تسلیم ایتمه لیدر .

س — اک زیاده محاربه زماننده جاسوسلرله ناصل
اوغراشیرسهک ؟

ج — محاربه زماننده ایلری خطرلرده وایلری

بيله كورمك نصيب اولموش و معاش نامنه ده اون باره
آلماقلىرى عيىن ايده رك سويديلىر
س — عجباً محاربه زماننده بويله دوشمانك
يالان يا كلش سوزلرينه اينانك صوكى ناصل اولور ؟
ج — بر دفعه اينانلر يا سفيل اولور ويا اولور ،
ديكر طرفنده مملكته دوشمان كيرر ، چولوق چوجوق
آباق آلتنده ازيلىر ، ماموس آلدىن كيدر دها دوغرىسى
وطن فلاكته سوروكله نير .

س — پك اعلى بويله دوشمانك يالان سوزلرينه
اينانوبده هم كدى باشنه و همده مملكتتك باشنه فلاكت
كتيره نلر ناصل اناندرلر ؟

ج — نهوت بونلرده بزم كى اناندرلر ، فقط
عقلسىز ، بينسىز و ضابطلر بزمك او كودلرينى اكلامايان
و عرايشيتدكلرى بالانلره اينانان آحق ، سرسره دها
دوغرىسى بيلمه يه رك وطن دوشمانى اولان انانلردر .

اوچنچى قسم

س — برنجى وايكنجى قسملرده جا-وس و بوش
بوغازلرك ناصل آدام اولدقلىرى ايوجه اكلامى ؟

ج — نهوت انندم چوق اى اكلام .

س — او حالده بونلره قارشى نه يايىقى لازمدر ؟

ج — بوش بوغازلرك آغزىنى طومىق و جا-وسلرك ده
خبر آلتى اچون باياجهلرنى ترتيبانلرى بوزمق لازمدر .

س — ارقداشلرندن برىسى بويله بوش بوغازلق
ياىقى ايسترمه نه ياپارسك ؟

بیاننامه [*] آنه رق بزدن آلدقاری اسپرله ره هیچ برایش
کورمز لسه آیده آلتون پاره ایکی لیرا و س کون ایکی
اوقه ا کک ، یاریم اوقه ات ویره جکلری ، شاید
تار لالرده چفت سورمه لرله اوچ لیرا ودها فضله بیه جک
ویره جکلری سوبله بهرک افرادیمزی قاندرق ایسته مشلردر .
س — بو فطوغرافی کوره ن ویایاننامه بی کوره ن
افراد نه یا مشلردر ؟

ج — در حال بونلری طوبلا یوب ضابطلرینه
کوتور مشلردر .

س — عجا دوشمانک آندینی فطوغراف و بیاننامه لره
کوره اسپر اولان افرادیمزه باقشلمی ، بوسوز لردو غرومی
ایدی ، هیچ کویوکزدن اسپر اولوبده کلنلردن برشی
سوردیکزمی ؟

ج — ناصل سورمادم افندم . بزم کوییدن اون
کشی دوشمانه اسپر اولوب آنجق اوچ کشی کری کلشلردر .
دیگریدی کیشی باقسزاق ویاسائر سورنله وفات ایتمشلردر .
ا کلاتدقلرینه کوره افرادیمز هر کون باشن آچیق ،
یالین آباق و کولشک قارشوسنده اقسامه قدر لزومسز
یره قوشدیر مشلر راک آغیر ایشلری کوردور مشلردر .
هر کون یالکیز بر دفعه طوزلی لاحانه لاپاسی و سیم سیاه
اولقی اوزره ینیلیمه جک درجه ده ا کک و پیریورلرمش .
بر دفعه اولسون قوزونک دکل پشمیشنی حتی دیر یسنی

[*] بیاننامه تک نه دیمک اولدیغنی افراده ا کلاتمالی

قولاغنه كيدر و دوشمان حاضر لغلي داورانير ، دولاييسيله
بونون تر ييدانمز آلت اوست اولور .

س — كچن محاربه لرده عجبيا ارقداش لركز هيپچ
بوش بوغازلق ياپديلري ؟

ج — نه دييورسك افندم ، حرب عمومي بي غائب
ايتمكل كمزه بوش بوغاز لغمرك ده پك بويوك ضرري
دوقونشدر .

س — كچن محاربه لرده ارقداش لرك ناصل بوش
بوغازلق ياپدي بر مثال سويله به بيليرميسك ؟
ج — نهوت سويلهرم .

مثلا ؛ بر نقر محاربه جبهه سندن خسته خانه به ، تبديل هوايه ،
اذتلي و باير ايش ايچون كيتديكي بر لرده يالان يا كلش دوشمان
جاسوس لرينك چيقار دقلى معلوماني اكلايوب اكلامادن
قطعه سنه كلديكي وقت ارقداش لرينه سويلدي . اون لرده او وقت
جاسوس لرن ناصل آدامدر لر و ناصل معلومات چيقار لر لر
ونه كبي فنا لغلري دوقونور ايوجه بيلميور لر دي و بو
معلوماته بر آزا ايشانه رق ذهنلري بوزييور لر دي .

س — كچن محاربه لرده بويله يالان يا كلش دوشمان
جاسوس لرينك چيقار ديني . معلومات لر دن مللي ، باشلي نه لر
بيليور ايسه ك ايوجه اكلات ارقداش لرك ده ديكله سون ؟

ج — مثلا ؛ دوشمان طياره ايله بزدن آلدقلى
اسير لرك او كنه پيشمش قوزولر قوبه رق هر كون ناصل
بيدكلر ني كوسترر فطوغراف لر آندقلى و آبروجه

اقربالرینه حتی بعضاً هیچ طانیادینی آداملره بیله آردهده
بر سوز آچهرق اونکله درحال احباب اولوب انچنده
نه وارسه بوشالتان آداملردر .

س — بویله آدملر نه به بکزر ؟

ج — بونلر عادتاً سیفاره تریا کیسنه بکزر . ناصل
بر آدام سیفاره ایچمک زمانی کلدیمی طورامازسه ، بویله
اولان بوش بوغازده انچنده کی بیلکیلرخی ، ایشیتدکلرخی
باشقه بریسنه سوبله مه دن راحت ایده مزلر .

س — بوش بوغازلغک ایکنجیسی نه در ؟

ج — کیزلی وهرکسه سوبلنمه سی لازم اولایان
شیلری نه یایوب ، یایوب او کره نن کیسه لردر .

س — بونک اچون برمثال سوبله به بیلریمیسک ؟

ج — سوبله زم .

مثلاً ؛ حربده دوشمانله قارشو قارشوه دوریبورز
کیجه یاریسی بلوکرزه همان حاضرلانک دیه امر ویرلدی .
عجبا نرهبه کیدیبورز ، اوربه لقه دوشوبده اکلایمه لزوم
کورهن کیسه لردر .

س — نه دن لزوم کوروله سون عسکر کیده جکی
یری او کرملک لازم دکلی ؟

ج — خیر افندم ، هرشی عسکره سوبلنمز ؛

بلکه باشقه برجبه به ویاخود بر باصقینه کیدیبورز ،
اولورکه انچمز دن بر بوش بوغاز آغزندن برشی قاجیر ووزم
یا یا جفمز مهم بر ایش جاسوسلر واسطه بیله دوشمانک

وعسكرلك اصولارنى جاسوسه - ويلرسهك هرشى بزم
بچون بيشمش و آرتق محو اولش ديمكدر .

ايکنجى قسم

س — كتابمىزك برنجى قسمنده جاسوسلارك مقصدينى
وناصل فنا آداملر اولدېقنى اكلادېكزىمى ؟

ج — نهوت افندم چوق ابى اكلادم .

س — او حالده بونلره قارشى ناصل داوراغق
لازمدر ؟

ج — هر حالده تمكينلى داوراغق لازمدر .

س اكلایامادم تمكینلی دیمکدن مرامك نه در ؟

ج — افندم يعنى - بوش بوغازلق باعام وسكوت
ابدهرم ديمكدر .

س — آفرین، ابى جواب ويردك ، يالكز بوش
بوغازايیده بكا اكلاته بيليرميسك .

ج — نهوت اكلاتيرم .

س — او حالده بوش بوغازلق نه ديمكدر وقاچ
درلودر ؟

ج — بوش بوغازلق، لزوملى، لزومسز و كنديسنه

عائد اولمايان شيليرى راست كان برده و راست كلديكى
كيسه لره سويله مك ديمكدر .

بوش بوغازلق ابكى درلودر .

س — برنجيسى نه در ؟

ج — برنجيسى بيلديكىنكى و با ايشيتديكىنكى اجابلرينه،

نه درس لر او قوتیلور ونه کبی او کوتلر ویریلیر ، بالخاصه اهلینک نه دن شکایتی وارد دیه سؤال ایدر لر .

س — جاسوسلر کک عسکر لکه و کر کسه مملکته دائر صورده لری شیلردن نه استفاده ایدر لر ؟

ج — قارشوسنده دوشمانک بو تون ایچنی ، دیشنی اکلایوب بوکا قارشی کندی حکومتک وقتیه حاضر لفلری یایمق صورتیه استفاده ایدر لر .

س — دوشمان بو حاضر لفلری یایمقله نه قازانیر ؟

ج — دوشمان بو حاضر لقله مملکتک باشنه کلک احتمالی اولان بر فلا کتدن وقتیه خبردار اولدینی کبی ایجابنده اردو سبی ده بو بک بر ظفر قازانیر .

س — نتیجه اعتباریه جاسوسک نه اولدیغنی اکلایمک ؟

ج — جاسوس بیله یکمز بر انساندر . فقط بو هر کوردیکمز و طانیدیغمز انسانلردن بام باشقه برشیدر . بونلر بو وظیفه بی کندیلرینه بر صنعت ایدیشش اولدیلردن چوق قورناز و حيله کاردر لر ، هر یرده انسانک او کندن ، آرقه سندن یورور لر ، قونوشدیغمز سوزلردن ایشلرینه یارایانلری در حال قید ایدر لر و برشی بهانه ایدر ک بزمله قونوشور لر و کندی مملکتمز خلفندن ایمش کبی سوزه قاریشه رق بیله کلریمزی او کره نیر لر .

س — پک اعلی بوئی او کر عکله نه چیقار ؟

ج — ناصل نه چیقار اقمدم . بز مملکتیمزی

ج جاسوسلر هيچ برشي بيلميور مشجه سنه بر دوست
كبي يا قلاشير ، دره دن ، تپه دن سوز كتيره رك مثلا ؛
بر يول ويا بر نه و ويا خود بر كيمسه يي صور مق بهانه سيله
صوقوله رق و هيچ بللي اتمكسز ين قور نازجه سنه معلومات
آلير لر .

س — جاسوسلر ك صورت عموميه ده سوال ايده جكي
شيلر نه لر در ؟

ج — عسكر لكه و مملكته دائر شيلر در .
س — جاسوسلر ، عسكر لكه دائر نه لر سوال
ايدر لر ؟

ج — قطعه نومرو سني ، مملكتي ، بولو كك
و- و دني ، نه جنس سلاح قولاند قلر ني ، بيه جكار ني ،
اليسه لر ني ، نره دن كلوب نره به كيده جكار ني ، قوماندانلر ك
اسم لر ني ، قوماندانلر دن ممنون اولوب ، اولماد قلر ني ،
عسكر لكه محبت لر ني ، ناصل تعليم و تربيه ايدلر كار ني
و تعليمي او كره نوب او كره ندر كار ني سوال ايدر لر .

س — جاسوسلر ، مملكته دائر نه لر سوال ايدر لر ؟

ج — مملكتده كيچنمه ناصلدر ، اهالينك ا كثر يتله
قازانجى هانكي صور تله در [صنايع ، تجارت ، زراعت] ،
اهالي حكومه قارشى اطاعتكار ميدر ، يالخاصه وطن
دويفوسى ، محبتى نه درجه ده در . خلق درس خاه لر ي
تشكيلاتي و استفاده درجه سي ناصلدر ، بو درس خانه لر ده

س — جاسوسلر کيملردير ؟

ج — جاسوسلر پاره ويا بر منفعت مقابلنده طو توملش ويا خود مکتبده يتشديرلش کيمسه لردر .
س — جاسوسلر ناصل بر آدامدرلر و وظيفه لري نهدر ؟

ج — جاسوسلر برر ميقروب [*] کييدرلر ؛ بونلر کئيديرلرني بللي ايمه دن ساخته ايم و قيافتلرله هر کسك آغزئندن دوغري لاقيردي آلمغه و قارش و اغمنده يا کاش حوادث و بر مکه چاليشيرلر .

س — جاسوسلر هر کسي آلداتق و ايشنه يارايه جق معلوماتي آلمق ايجون نره لرده بولونورلر ؟

ج — جاسوسلر ، واپورلرده ، قهوه لرده ، تراموا بلرده ، چارشوده ، لوقنظه لرده ، فنا قاديئرلرک بولونديني يرلرده ، قشله لر يقيننده الحاصل هر يرده بولونه رق معلومات طوبلارلر .

س — جاسوسلر ، ايسته دکاري معلوماتي آلمق ايجون ناصل قيافته کتيررلر ؟

ج — جاسوسلر صايحي ، تجار ، آشجي ، خدمتجي ، ديلنجي ، حقه باز ودها بر چوق قيافتلره کيره رک انساندن ايسته دکاري معلوماتي آليرلر .

س — جاسوسلر انسانه ناصل ياقلاشير و ناصل معلومات آليرلر ؟

[*] ميقروبك نه به دلالت ايتديكنك افراده تفهيمي

تورونما نامنده کی کتاب او کره نه جکدر . بونی اینی صاقلا
وهروفت او قو، حتی عسکر لکنی پیتیروب کوبه کیتدیگک
وقت دخی برابر کونور ، کویلو آرقداش لرینه او قو
واونلره آکلالت ، ایچنده کی او کونلردن اصلا آیرمه ،
آیرلدیگک دقیقه ده وطنه فرقه وارمادن بویوک برفناق
یابار ودولایسیله مملکتی ده دونماه چیکتتمش اولورسک .

برنجی قسم

س — حرب عمومیده آلدیغمن آجی تخر به لره کوره
آرتق مملکت مزده سربست و راحتجه باشماق ودوشمانی
مملکت مزه سوقماق ایچون نه به احتیاجز واردر ؟
ج — کیجه بی کوندوزه قاتاراق کرک تجارت
عالمده و کرکسه عسکر لکده چالیشهرق دوشمان شرندن
امین اولغه احتیاجز واردر .
س — دوشمان شرندن امین اولق ایچون نه لری
بیلماک لازمدر ؟
ج — دوشمانک بزه قارشى اولان مقصدینی ،
نیتنی ، فکرنی بیلماک لازمدر .
س — دوشمانک بزه قارشى اولان مقصد ونیتنی
نه کبی واسطه لرله او کره نه بیلیرز ؟
ج — دوشمانه بللی ایتمکسزین امین اولدیغمن
آدم لره — جاسوسلق — [*] یابدیرمق صورتیله او کره نه بیلیرز .
[*] جاسوسلق کلمه سنک له ویا علیدهه یاپیله جفتک
افراده نفهیبی .

مقدمه

سلاح آرقداشلم

الكزده بولونان جاسوسلردن قورونما اسمنده كي
كتاك سزه بالخاصه مملكتيزك ابولكي جهتيله نه كبي بر
برفائده سي اولاجني حقنده برقاچ سوز سوبله به جكم .
بوكون بر يوزنده بولونان يونون حكومتلر كندى
واراقريني قورومق وايجابنده مملكتلرينه كوز ديكه چك
وهجوم ايده چك اولان دوشمانلري وقتندن اول مقصد
ونيتلريني آنجق بو جاسوسلق واسطه سيلاه او كره نه بيليرلر .
مملكتهمزي ايجابنده بر دوشمان آقيدندن قورومق ايچون
ناصل كه هيكل صره سيلاه عسكره كلهرك تعليم و تربيه يي
او كرنكي بر وطن بورجي بيلورسه كز عين زمانده
حربي قازانقده اك بو يوك حتى برنجي درجه ده يارديمي
اولان جاسوسلغه عائد جوابلريده ينه بو صورتله ودها
بو يوك بردقتله او كره نوب بيلمه كز ينه وطني بر بورجكزدر .
ايشته بو بورجي اوده مك ايچون بو وطنده يعنى
توركيه جمهوريتنك شانلي بايراغي آلتنده ياشايان هر تورك
دوستنى ، دوشماننى آنجق بو درسى بيلمكله او كره نير .
مشهور - وزدر ؛ سو او بور دوشمان او يومازديرلر .
اشته او بوميان دوشمانه قارشى ده دائما اويانيق بولونمق
الازمدر كه بوده بر بيلكي ايله اولور .
آرقداشلم ؛ بو بيلكي يي ده سزه - جاسوسلردن -

فهرست

كیفه

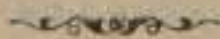
مقدمه ۳ : ۴ جاسوسانك اهميتي حقنده برقاچ سوز
برنجی قسم ۴ : ۸ جاسوسلرناصل آدمدرلر ووظیفه لری

ایکنجی قسم ۸ : ۱۲ بوش بوغازلرک جاسوسلره خدمتی
و وطنه ضرر لری .

اوچنجی قسم ۱۲ : ۱۶ بوش بوغازو جاسوسلرله اوغراشیلما سی

جاسوسلارده قورونما

قره ، دكز ، هوا قوتلرینه منسوب كوچوك ضابطان
وافرادہ مخصوصدر

يازان
حربيہ مکتبی تعبیہ معلملرنندن
بيکباشی
سامی

خلق مطبعہ سی
۱۹۲۸

جاسوسلارده قورونما

قره ، دکنز ، هوا قوتلرینه منسوب کوچوک ضابطان
وافرادہ مخصوصدر

—

یازان
حربیہ مکشی تعیبه معلملرندن
بیکباشی
سامی

خلق مطبعہ سی

۱۹۲۸